

DIPLOMATARI DEL MONESTIR DE SANTA MARIA DE SANTES CREUS (975-1225), DE JOAN PAPELL I TARDIU¹

L'any 1947, el Consejo Superior de Investigaciones Científicas publicà *El «Llibre blanc» de Santas Creus (Cartulario del siglo XII)*, a cura de Frederic Udina Martorell. Udina publicava el Cartulari, que aleshores es conservava a la Biblioteca de Tarragona (des de l'exclaustració dels seus monjos al segle XIX), i altres documents que es trobaven a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid (que dataven des de l'any 975 fins al 1197, més altres del 1229 i el 1251, i cinc sense datar).

Ara Joan Papell transcriu i publica els documents que es troben a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid i incorpora els que s'havien extraviat o perdut i que figuren en el Cartulari de Tarragona. Són documents que van també des de l'any 975 fins al desembre de 1225, data del document corresponent a l'abat de Ramon de Rifar.

L'autor fa una completa introducció històrica sobre el monestir, des de la seva fundació per la família De Montcada sota l'advocació originària de Santa Maria de Valldaura, arran de la donació que el 1150 es féu a l'abat de Granselva (Llenguadoc), d'unes terres a la muntanya de Cerdanyola. A aquesta donació, la seguiren altres donacions arreu del Principat, fins que el 1160 els monjos cistercencs reberen l'honor de Santes Creus, on finalment es bastí el seu monestir, en la zona on conflueixen el Gaià, el Baix Urgell, l'Anoia i el Penedès.

L'any 1166 s'iniciaren les obres del nou monestir, i al final del 1168 o el principi del 1169 ja s'hi instal·laren els monjos procedents de la comunitat inicial de Valldaura. A partir d'aquell moment, la comunitat es conegué com Santa Maria de Santes Creus.

Papell explica que tota la documentació del monestir anterior al 1150 i des del 975 fa referència als anteriors titulars dominicals de les terres que finalment s'incorporaren al monestir. També fa referència als nombrosos privilegis i altres donacions que reberen dels successius comtes reis i d'altres particulars.

La introducció històrica arriba fins a l'any 1225, any del darrer document que es publica, i va seguida d'una llista dels abats del monestir feta a partir de la documentació que es transcriu (des del 1152 fins al 1226). A continuació hi ha un recull de la bibliografia utilitzada per l'autor.

Després es transcriuen els sis-cents dotze documents que s'editen (p. 60-884), la majoria procedents, com s'ha dit, de l'Arxiu Històric Nacional de Madrid. I també es tenen en compte els de l'anomenat *Llibre blanc* que es conserva a la Biblioteca de Tarragona i un que es troba a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1. Barcelona, Fundació Noguera, 2005, col·l. «Diplomataris», núm. 35 i 36, 2 v., 973 p.

RECENSIONS

L'autor assenyala la correspondència de cada document amb l'edició d'Udina i elabora un complet aparell crític. Després hi ha un índex onomàstic i toponímic, que enriqueix l'obra.

Cal felicitar una vegada més la Fundació Noguera per la valuosa tasca que du a terme en la recuperació i la conservació dels fons diplomàtics del nostre país, en aquest cas del monestir de Santes Creus. Aquesta edició, a més, està acompanyada d'un molt complet i ben elaborat estudi històric que comprèn el període fundacional i de consolidació del monestir (anys 1150-1225), a cura del mateix Papell.

Josep Serrano Daura
Universitat Internacional de Catalunya